

Архітектор Іван Григорович-Барський

Іван Григорович Григорович-Барський (1713 — 1791/1785?) — видатний київський архітектор українського бароко, будівник першого київського водогону.

Протягом XVII—XVIII століть в Україні склався самобутній архітектурний стиль, який отримав назву «українське бароко». Цей стиль не позначений такою аристократичною пишнотою, як європейське бароко, — мадридське чи римське, віденське чи паризьке. Але порівняно скромні будинки тих часів справляють сильне враження завдяки природності та невимушеності композицій, смакові опорядників, вдалому використанню фольклорних мотивів.

Біографія

Серед майстрів українського бароко почесне місце посідає киянин Іван Григорович-Барський. Нашадок старовинного роду вихідців з міста Бар на Поділлі, син заможного крамаря й старости головної подільської церкви (Успенської), він пов'язав усе життя саме з Києвом. Народився майбутній зодчий 1713 року, навчався у Києво-Могилянській академії — так само як і його старший брат Василь, відомий мандрівник по святих місцях і письменник. Академія, окрім усього іншого, давала цілком пристойний рівень мистецької освіти.

Іван Григорович-Барський спробував себе в архітектурному мистецтві вже у зрілі роки. До того він служив у магістраті, одружився, налагодив сімейний побут (до речі, в нього було 15 дітей). А потім, пройшовши вишкіл на будовах інших зодчих, приступив до самостійної творчості. Стислий перелік його архітектурної спадщини міститься у начерку епітафії зодчого, текст якого зберігся: «Трудившийся в разных строениях, воду привел в различные места в города сем от различных источников с-под гор, а потом строил каменные церкви, колокольни и покои. Первую церковь сделал у Кирилловском монастыре, з зводницею и брамою, и погребамы, церковь Покровскую и Набережно-Никольскую; у Козельце церковь штукатурнею украшал и тынковал, и колокольню вновь построил, у Золотоношском Красногорском монастыре церковь, колокольню у Петропавловском монастыре, у Соборно-Успенском соборе с церковью. Ещё магазин городской и гостинной дом, жилые покои Греческому монастырю и Юрию Дранчеву...»

Починається цей перелік з водогону. У 1748—49 роках Григорович-Барський влаштував на Подолі водогінну мережу. Частиною цієї мережі був фонтан-запобіжник, над яким зодчий поставив вишуканий цегляний павільйон. На даху павільйону було встановлено статую апостола Андрія. Вода витікала з посудини, яку тримав янгол. Вже на початку XIX століття янгол поступився місцем Самсонові, що роздирає пашу леву. Фонтан «Самсон» був знищений у 1930-х роках, але 1982 року його було відтворено.

Водночас із фонтаном архітектор займався забудовою Кирилівського монастиря на околиці Києва. Він наново декорував старовинний храм Святого Кирила, влаштував огорожу з брамою, а також чудову за деталями та силуетом триярусну дзвіницю з

невеликою церквою у другому ярусі. На жаль, ані брама, ані дзвіниця не збереглися. Так само не збереглися монументальна дзвіниця Петропавлівської церкви на сучасній Притисько-Микільській вулиці (там тепер військова частина) та дзвіниця Успенської церкви на Контрактовій площі (її знесли після пожежі 1811 року; контур споруди викладено бруківкою біля відтвореного храму Богородиці Пирогощії).

Водогін і фонтан «Самсон»

З наявних нині будівель Григоровича-Барського привертає особливу увагу Покровська церква (1766) на однойменній вулиці. Немає сумніву, що на зодчого справив певне враження славетний петербурзький архітектор Растреллі, за чийм проектом зводилася Андріївська церква. Просто з Покровської вулиці можна побачити разом витвори Растреллі і Григоровича-Барського та знайти деякі спільні риси — зокрема, напівкруглі вигнуті фронтони. Але, як зауважив мистецтвознавець Федір Ернст, «розробка фасаду не має нічого спільного зі стилем Растреллі: своєю спокійною, ясною краскою вона наближається до епохи класицизму, а трибанна система надає їй типового українського колориту».

Церква Миколи Набережного (1772 — 1785)

Дуже приємне враження справляють затишні ганочки обабіч церкви. Так само на Подолі збереглася й Набережно-Микільська церква (1772—1775) на вулиці Григорія Сковороди. Щоправда, вигляд цієї стрункої будівлі було дещо змінено пізнішою перебудовою бані у візантійському стилі. Зберігся, хоч і дуже перебудований, «городской магазин» — колишній хлібний склад по вулиці Братській, 2. а старий гостинний дім біля Межи гірської вулиці та житлової оселі Грецького монастиря і Юрія Драчеві, що стояли на Контрактовій площі, давно втрачено. Кілька гарних споруд традиційно приписують зодчому через близькість до його стильової манери — зокрема, дзвіницю Ближніх печер лаври, залишки церкви Костянтина й Олени на розі вулиць Щекавицької та Костянтинівської (Фрунзе).

Покровська церква (1766)

Творча спадщина
Місто Київ

- * Міський водогін із фонтаном «Феліціан» (1748 — 1749).
- * Надбрамна церква із дзвіницею у Кирилівському монастирі (1760).
- * Покровська церква (1766).
- * Церква Миколи Набережного (1772 — 1785).
- * Будинок бурси (1760—1778).

Споруди, щодо авторства яких є сумніви

- * Будинок Рибальського.
- * Будинок шевського цеху

Козелець

- * Собор Різдва Богородиці

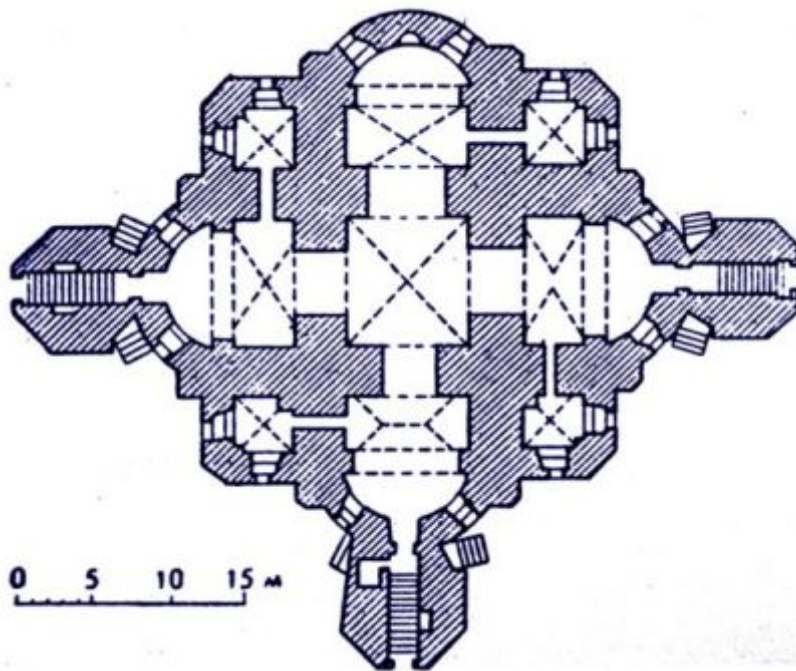
Золотоноша

- * Спасо-Преображенський собор Красногірського монастиря

Добра слава про Івана Григоровича-Барського лунала по всій Україні, тож доводилось йому час від часу працювати за межами Києва (у Межигір'ї, Козельці, Золотоноші) і теж надзвичайно плідно. Видатний зодчий хворів та був при смерті у травні 1785 року, але йому вдалося одужати і прожити ще шість років. У 1787 році Київський магістрат надав архітектору підтвердження його шляхетного походження. Іван Григорович-Барський помер 10 вересня 1791 року.

Архітектор Владислав Городецький

Видатний київський архітектор Владислав (повне ім'я Лешек Дезидерій Владислав) Городецький народився 4 травня 1863 р. в польській шляхетській родині на Поділлі - в селі Шолудьки (тепер Немирівського району Вінницької області). По закінченні реального училища Св. Павла в Одесі та Імператорської академії мистецтв у Петербурзі (1890) переїхав до Києва, де прожив майже тридцять років.

Наприкінці XIX ст. Київ охопила „будівельна лихоманка”. Саме тоді з'явилися сотні великих багатопверхових житлових будинків, різноманітні громадські споруди: храми різних конфесій, політехнічний інститут, гімназії, училища, притулки лазні, театри, готелі, казарми, критий ринок, іподром, велотрек тощо. Автором проектів деяких із них був В. Городецький.

Будинок Національного художнього музею України по вул. Грушевського, 6 зведено у 1897-1899 рр. із застосуванням у центральному порталі колон класичного давньогрецького доричного ордеру, а горельєф у фронтоні зображує алегорію торжества мистецтв. Пара величних левів стережуть цей храм прекрасного.

Римо-католицький костюл Св. Миколая по вул. Великій Васильківській, 75 споруджено у рафінованих формах готики - двома шпильчастими вежами, традиційним для стилю круглим вікном -«трояндою», з насиченим ліпним декором.

Караїмську кенасу по вул. Ярославів Вал, 7 зведено 1900 р. в ретельно розроблених формах і деталях мавританського стилю.

Привертають увагу монументальні фасади колишньої меблевої фабрики Й. Кімаєра по вул. Архітектора Городецького, 13 та колишнього прибуткового будинку по вул. В. Васильківській, 25, споруджених за проектами В. Городецького. Натомість практична доцільність і простота форм присутні в корпусах колишнього Південноросійського машинобудівного заводу по вул. Жиланській, 101, споруджених повністю за проектом В. Городецького у 1890-х рр.

Але найбільшу славу принесла В. Городецькому найоригінальніша споруда XX ст. в Києві - власний прибутковий будинок, зведений ним по вул. Банківській, 10 у стилі модерн у 1901 -1903 рр. Розташований на стрімкому крутосхилі і тому на три поверхи з вулиці і на шість - із двору, розкритий на всі чотири боки різними асиметричними фасадами, будинок Городецького вражає уяву кожного, хто його бачить. Раціонально розпланований, технічно досконалий будинок оздобленні зовні й усередині безліччю скульптурних прикрас. їх виконав талановитий італійський скульптор Еліо Сала, співавтор усіх архітектурних творів В. Городецького в Києві. Новація полягала в тому, що всі оздоби виготовлено з цементу - найпередовішого будівельного матеріалу сторіччя, і в тому, що скульптор проходив по вже готовому твору карбом, залишаючи авторську руку, надаючи поверхні вигляду природного каменю.

Справжній зоопарк прикрасив фасади будинку на Банківській: голови слонів та носорогів, ящірки та жаби, пітон і крокодил, пантера й орли, нарешті величезні квітки латаття, казкові риби, косулі й дівчата в ретельно й дотепно продума-них та не менш майстерно виконаних композиціях створили незабутній фантастичний образ будинку-казки.

Будинок з химерами

Справжній зоопарк прикрасив фасади будинку на Банківській: голови слонів та носорогів, ящірки та жаби, пітон і крокодил, пантера й орли, нарешті величезні квітки латаття, казкові риби, косулі й дівчата в ретельно й дотепно продума-них та не менш майстерно виконаних композиціях створили незабутній фантастичний образ будинку-казки. Городецький будував гімназії в Умані й Черкасах, в Мошнах - лікарню, в Шпикові - цукровий завод, в Печері - мавзолей Потоцьких, в Євпаторії - власну віллу тощо. Невблаганні реалії життя змусили архітектора В. Городецького емігрувати 1920 р. до Польщі, де він продовжив архітектурну практику за рахунок американських інвестицій в розбудову міського господарства розореної війною країни. 1928 року та сама американська компанія запросила Городецького на посаду головного архітектора синдикату по спорудженню перських залізниць. Там, у далекому Тегерані,

вже літньою людиною, Владислав Городецький спорудив залізничний вокзал, палац для шаха, спроектував готель тощо. 3 січня 1930 року Владислав Городецький відійшов у вічність і був похований на римо-католицькому цвинтарі Долаб у Тегерані. На сірому камені викарбували польською мовою епітафію зі словами: «Професор архітектури». А вулиця в центрі Києва, яку він проектував, на якій стоять споруджені за його кресленнями будинки, де він жив, названо ім'ям архітектора Городецького.